

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Батанова Людмила Олександрівна СТАН МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	240
Іванченко Едуард Пилипович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ	241
Івасюк Ігор Георгійович ДЕЯКІ ЗАХОДИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	244
Коваль Наталія Олексіївна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ	246
Козарійчук Дмитро Васильович ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	248
Панчук Анна Олександрівна ЩОДО ЗМІНИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОРТАМИ В УКРАЇНІ	249
Плохута Євгеній Петрович ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ У МИТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	252
Сергєєв Юрій Володимирович БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА США	254
Назарко Артем Аркадійович ПОСТ-МИТНИЙ КОНТРОЛЬ У РОЗУМІННІ СТАТТІ 337 ¹ МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	255
Омельченко Андрій Іванович РЕЖИМ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО БАЗИСУ.....	258
Рудик Марко Романович КОНТРОЛЬ СУДЕН ДЕРЖАВОЮ ПОРТУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ СУБСТАНДАРТНОМУ СУДНОПЛАВСТВУ	260

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АДВОКАТІВ В АСПЕКТІ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ	262
Косюта Михайло Васильович УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	265
Кісліцина Ірина Олександрівна ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ ЕТИЧНИХ НОРМ ПРИ ВЕДЕННІ ОНЛАЙН-БЛОГІВ.....	267
Ковальчук Інна Сергіївна ПРАВОЗАХИСНА РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВОЄННИЙ ЧАС	269
Кравченко Марина Олександрівна ПОРУШЕННЯ СУДДЕЮ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	271
Кубаєнко Андрій Володимирович МОДЕЛІ ТА ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	273
Свида Олексій Георгійович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	275
Храпенко Олена Олегівна ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АДВОКАТУРІ.....	277
Курганський Олександр Валерійович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОКУРАТУР В УКРАЇНІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	279
Нестерчук Лілія Петрівна ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Зубрицький Олександр Олександрович ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	283
Мозгальов Віктор Юрійович ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ ...	286
Полетило Павло Сергійович МОДЕЛЬ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ (ВИПАДОК, КОЛИ СВІДОК ОБВИНУВАЧЕННЯ ВІДСУТНІЙ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ)	288
Хлистік Мирослава Андріївна ПРИМИРЕННЯ СТОРІН СПОРУ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ.....	291

РЕЖИМ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО БАЗИСУ

Об'єкти підводної культурної спадщини являють собою унікальні артефакти: залишки суден, давніх міст і архітектурних ансамблів, інші об'єкти, що затонули або опинилися під водою через природні катастрофи, зміни рівня води або людську діяльність. Вони мають велике історичне та археологічне значення, адже можуть надати унікальних відомостей про буття минулих цивілізацій, розроблені ними технології та культурні практики. Збереження такого підводного надбання є складним завданням через руйнівний вплив води, розчинених у ній солей та часу. Сучасні технічні можливості надають ученим широких можливостей для проведення підводних археологічних робіт, вивчення та документування цих знахідок без ушкодження та підняття на поверхню з метою убезпечення від руйнівного впливу атмосферного повітря. Поряд із цим, особливим чином на теперішній час актуалізуються й зусилля з вироблення ефективних заходів для охорони об'єктів підводної культурної спадщини від незаконних розкопок і розкрадання, для їх збереження для майбутніх поколінь, захисту від втрати важливих історичних даних.

Міжнародний правовий базис охоронного режиму підводної культурної спадщини у цілому можна вважати сформованим. Він охоплює Конвенцію ЮНЕСКО з охорони підводної культурної спадщини (2001 р.) [1], що містить рекомендації та мінімальні стандарти для держав-учасниць стосовно охорони підводної культурної спадщини, наголошує на важливості наукового дослідження, сталого використання та заходів щодо запобігання несанкціонованій діяльності, спрямованій на об'єкти підводного культурного надбання, за устояним та закріпленим на глобальному рівні принципом зонування морських просторів. Другим міжнародним інструментом цієї сфери є Конвенція ООН з морського права (1982 р.) [2], що регламентує правила про захист підводної культурної спадщини та зобов'язує держави-учасниці співпрацювати у запобіганні несанкціонованим розкопкам та розкраданню, та, власне, встановлює сприйняту у Конвенції ЮНЕСКО сучасну класифікацію (зонування) морських просторів. Необхідно зауважити про чинність для України обох зазначених міжнародних угод [3; 4].

Крім міжнародного (глобального) правового регулювання державами розробляється та приймається внутрішнє законодавство про режим підводної культурної спадщини та, зокрема, її охорони, створення підводних меморіалів, музеїв тощо. Таким законодавством може бути також передбачене ліцензування підводних археологічних розкопок, встановлення заборон на комерційну діяльність у певних районах та заходи щодо захисту підводного культурного надбання від розкрадання, особливості діяльності археологів та дайверів, забезпечення її безпеки, а також напрямки роботи для формування належного рівня суспільної обізнаності про важливість і необхідність охорони та збереження таких об'єктів для майбутніх поколінь, питання про повернення тих з них, що були незаконно вилучені, тощо. Важливо враховувати, що ефективність національних правових інструментів може бути різною, і на теперішній час значного підсилення та активізації набуває різнопланове співробітництво як держав на глобальному та регіональному рівнях, так й зацікавлених національних публічних адміністрацій і громадських формувань, науково-дослідних установ та суб'єктів, залучених до морської та портової діяльності, з метою підтримки та удосконалення охорони і захисту об'єктів підводної культурної спадщини.

Українське законодавство у сфері регулювання правового режиму підводної культурної спадщини поступово формується і, зважаючи на загрози та виклики воєнного часу і тимчасової окупації водних прибережних акваторій, очікувано враховуватиме відповідні аспекти відшкодування завданої шкоди та повернення вилучених державою-агресором історичних артефактів. Напрями оновлення такого правового регулювання, на наше переконання, можуть передбачити

наступні кроки: 1) внесення змін до Закону України від 08.06.2000 р. «Про охорону культурної спадщини» [5], що стосуватимуться різних видів підводного культурного надбання, а не лише згаданих у ньому морських меморіалів, з формуванням спеціального розділу, присвяченого саме підводній культурній спадщині як у межах морських акваторій, так й у прісноводних водоймах (ріках, озерах тощо на території України), а також на межі суходолу та водних об'єктів, у прибережних зонах . Або 2) прийняття (за прикладом Конвенції ЮНЕСКО 2001 р.) спеціального Закону про підводну культурну спадщину з докладним визначенням базових стандартів її правового регулювання та підходів до системи публічного адміністрування діяльності, спрямованої на неї. Такий Закон може, крім зазначених вище аспектів, передбачити режим підводної культурної спадщини у межах різних категорій прибережних водних просторів – внутрішніх вод (морських та неморських), територіального моря, прилеглої та виключної (морської) економічної зон – та базуватися на діючих стосовно цих просторів нормативних документах. Він очікувано розвине наявні у них достатньо малочисельні норми про підводну культурну спадщину, та, вірогідно, має унормувати також порядок відшкодування шкоди і повернення незаконно вилучених об'єктів. 3) Наступний напрям нормотворчих робіт стосуватиметься підзаконного регулювання, яким будуть деталізовані відповідні норми модернізованого або нового Закону, а також внесено відповідні зміни до програмного довгострокового регулювання морської та портової діяльності, розвитку судноплавства внутрішніми водними шляхами і морських наукових досліджень в Україні. На теперішній час у Законі України від 6.12.2018 р. «Про прилеглу зону України» [6] у ст. 6 закріплено, що «дослідження археологічних та історичних об'єктів культурної спадщини у прилеглій зоні проводяться у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України», проте досі (через майже 6 років) відповідний порядок не розроблено. А у Морській доктрина України на період до 2035 року [7] та інших діючих і проєктованих документах водної сфери навіть не згадується про підводну культурну спадщину. Отже, маємо констатувати достатньо обмежене правове забезпечення режиму підводної культурної спадщини та її охорони в Україні і відзначити нагальність зусиль з розробки відповідного законодавства з метою формування комплексного та сучасного галузевого водного законодавства.

Список використаних джерел

1. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, 2001. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126065> (дата звернення: 01.03.2024).
2. United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
3. Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини : Закон України від 20.09.2006 р. № 164-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-16#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
4. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року : Закон України від 03.06.1999 р. № 728-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-14#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
5. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
6. Про прилеглу зону України : Закон України від 06.12.2018 р. № 2641-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2641-19#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
7. Морська доктрина України на період до 2035 року : затв. постановою КМУ від 07.10.2009 р. № 1307 (у ред. постанови КМУ від 18.12.2018 р. № 1108). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-п#Text> (дата звернення: 01.03.2024).

Ключові слова: підводна культурна спадщина, правове регулювання, морська діяльність, морська археологія, морська діяльність.

Keywords: underwater cultural heritage, legal regulation, maritime activity, maritime archaeology, maritime activity.